

בציבור או בקהל. החיבור של הלכות יוצר עוצמה ענקית, עד שגם בשמים לא יכולים לעמוד בפניה... כמו שראינו בדור הפלגה, שעליהם אמר הקב"ה "הן עם אָחַד וְשָׂפָה אַחַת לְכָל־ם וְזֶה הַחֵלֶם לְעֵשׂוֹת, וְעַתָּה לֹא יִבְרַח מִקֶּחֶם פֶּלֶא אֲשֶׁר יִזְמֶה לְעֵשׂוֹת", דהיינו, שבורא עולם מודיע, שכיון שהם באחדות [ואף שהיא נובעת ממטרה מקולקלת] אין אפשרות לעצור אותם...

ולא רק בקהל, אלא גם אהבת הזולת השורה בין שניים, כוחה עצום, שכן היא משפיעה בהווה ומשרה שכונה כנאמר "אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ שְׂכִינָה בְיַנְיָהוּ" (ליקו"ש בראשית פ"ב), ועוד שזהו מהדברים שאדם נהנה ואוכל מפירותיהן בעולם הזה, מבלי לחסר מהקרן של המצוה (פאה א,א). אך האמת היא, שעוצמתה יותר מזה... כולנו שמענו על אהבת דוד ויהונתן, כמובא בפרקי אבות (פ"ה ט"ז) "פֶּלֶא אֲהֲבָה שְׂהִיא תְלוּיָהּ בְדָבָר - בְּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אֲהֲבָה. וְשְׂאִינָה תְלוּיָהּ בְדָבָר - אִינָה בְטֵלָה לְעוֹלָם... זו אֲהֲבַת דָּוִד וְיִהוֹנָתָן". שבין במה מדובר, יהונתן, שהוא יורש העצר וזה שעתיד למלוך אחר אביו שאול המלך, אומר לדוד "אני כל כך אוהב אותך, ומרגיש שהמלוכה מתאימה לך יותר ממה שהיא מתאימה לי, על כן "אֲתָה תִמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֶנְכִי לָךְ לְמִשְׁנָה" (שמואל א כג,יז). ועל כך אמר דוד המלך בהספדו על יהונתן: "צַר לִי עֲלֶיךָ אֲחִי יְהוֹנָתָן, נְעֻמָּתְ לִי מֵאֵד, וְנִפְלְאֻתָהּ אֲהֲבָתְךָ לִי מֵאֲהַבַת נְשִׁים" (שמואל ב א,כו). וכך פירוש דבריו, 'נפלאותה אהבתך לי' - זו אהבה פלאית, מעבר לנורמה האנושית. 'מאהבת נשים' - הפשט הוא, שיהונתן אהב אותו יותר מאהבת בעל לאשתו. אלא שהרמ"ע מפאנו זצ"ל מבאר, שדוד המלך גילה מהיכן יהונתן שאב את הכוחות להגיע לאהבה כזו, וזה מאהבת נשים, דהיינו, 'מאותה אהבה שאהבה אמא שלך את אמא שלי. שכן, אתה משבט בנימין, ואמא שלך זו רחל. ואילו אני, דוד, משבט יהודה ואמי זו לאה. והנה מרוב אהבתך, לבליל החופה מסרה רחל את הסימנים ללאה, כך שהיא נתנה לה למלוך במקומה, בזה שהמלכות תצא מיהודה בנה. ועוצמת האהבה שבינינו, הגיעה אלינו מאהבת נשים אלו, ולכן היית מוכן למסור לי את המלכות...' זו כוחה של אהבה, שביכולתה להשפיע לדורות...

אלא שאהבת הזולת אמיתית מצריכה הרבה מאמץ, בפרט בחיי הנישואין, בדרך להקמת מעון לשכינה... ישנו פזמון שנוהגים לומר מתחת לחופה: "מי כֵּן שִׁינִי שוֹשֵׁן חוֹחִים, אהבת כלה משוּשׁ דוֹדִים", 'משוש דודים' זו שמחת הידידים. בכדי להגיע למטרה של ידידות אמיתית, צריך לדעת שבדרך יש לעבור שיח של שושנים, שהוא מלא קוצים. דהיינו, יודע אני שבדרך ליצור איחוד יש גם קשיים, אבל אני כל כך אוהב את השושנה עד שאני מוכן להידקר בקוצים למענה. אין מציאות להנשא ולקבל רק טובות, מבלי להשקיע מאומה. ליצור חיים משותפים ומאוחדים, אפשר רק אם אני מוכן להידקר בקוצים למען השושנה... כי יש מחיר לחיי ידידות...

כששאלו את הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, איזו קבלה צריך החתן לקבל על עצמו ביום החתונה?, ענה הרב "אני אומר את הדברים שאמרתם לרבנית בחזר היחוד: "לא ימלט שלא יהיה יוכוח בינינו, לכן מעכשיו אני מודיע לך ש'תמיד את תהיי הצודקת'". לפי זה מובן, מדוע לאחר פטירת אשתו הפטיר הרב אויערבאך זצ"ל: "אין לי צורך לבקש ממנה מחילה", משום שתמיד היא היתה הצודקת... כעין זה, אמר הפלא יועץ (ערך תנופה) שמשום שלום בית מותר להחניף לאשתו. אלא שהרב אויערבאך זצ"ל דגל בשיטה זו וישם אותה, כך שהיא נטמעה בו כל כך, עד שהוא נהג כן לא רק כלפי אשתו, אלא אף כלפי כל אדם, כמו שהוא התבטא פעם: "חושבני שבעולם הבא לא אקבל שכר על מידת 'מודה על האמת'". וכאשר שאלו אותו מדוע הוא חושב כך, שהרי אין מידה גדולה מזו של אדם המודה על האמת, הוא השיב: "משום שאני יותר נהנה לומר לשני 'אתה צודק', מאשר להוכיח לו שאני צדקתי"... ועל זה כתב בפלא יועץ (ערך כניעה) "זהו דרך הישרה, שאפילו אם יש לו תואנות ותשובות על אשר פעל ועשה [חבירו], אם רואה שחבירו כועס, והוא אוהב שלום ורודף שלום, אל יבקש אל התואנות והתשובות אלא תיכף יאמר 'אמת שטעית וחטאתי, סלח נא אנכי מבקש'... ברוך מידה זו, ותמצא שהיא מידה יפה, כסולת מנופה ב-י'ג נפה"... וכן הרמב"ם באגרתו כתב את המעלות של מידה זו (באגרתו עמ' לח) בזו הלשון "התפארו בסבל, כי היא הגבורה הישרה והנצחון האמיתי. כי בבקשכם הנקמה, שמא לא תשיגוה ותחלו לבכם בתוחלת ממושכת, ושמא תוסיפו על בושתכם חרפה כגולל אבן אליו תשוב... וכאשר תכירו מעלת הסבל - והייתם קדושים בעיני אויביכם והתקדישתם, ויתחרטו מזיקיכם, ותגדל נפשכם בעיניהם, וישוּבו ויטיבו לכם - אם הם אנשי לבב, ואם הם אנשי בלייעל - יכאבו ויצר להם על אשר לא תתבוז עמהם לעשות כמוהם, ותמלכו עליהם בכתר המוסר"... למה הכוונה? גם אם האחר פגע בך או ביזה אותך, תעצור, אל תנקום, קח נשימה עמוקה ותסבול את מעשיו, כמו סבל הנושא מטען שאינו נח למשא, כי הסבל, היותו וההבלגה, מביאים לך את הנצחון האמיתי...

עד כאן למדנו עצה מנצחת המביאה לשלום, והיא - להצדיק את האחר... אלא שזו דרגה גבוהה, על כן ראוי להביא את עצת רבי אליהו דסלר זצ"ל (מכתב מאלוהו עמ' 243) באומרו "לו היה כל אחד משתדל רק להבין את דעתו של חברו - אם גם לא להצדיק אותו - היו נמנעים רובא דרובא של הסכסוכים והסיבוכים שבין אדם לחברו... כי כמעט כל המידות שבין אדם לחברו עוברות דרך נקודה זו". דהיינו, גם אם לא תחבק אותו על מה שהוא עשה, לפחות אל תריב איתו... גם אם לא הצלחת להצדיק אותו, לפחות רק תבין אותו... ובינינו, כל אחד חושב שהוא הצודק, ואצלו נמצא השכל הישר וההיגיון... לסיכום, אחדות זו עוצמה, אהבת הזולת זה כח, כך ששווה להתאמץ למענם... בקיצור, מקווה שכעת הבנו מה זה "אל תהיה צודק, תהיה חכם"...

מכתב של אב

הפעם, נציג לפניכם מכתב שאבא בשנותיו המתקדמות כתב לבנו הנשוי: "בני שלי, רציני לומר לך כל כך הרבה דברים, אבל אף פעם אין לך זמן. אמנם אתה מתקשר אליי ושואל פעמים רבות "מה שלומך אבא?", "איך אתה מרגיש?", אבל אין לך את הסבלנות לשמוע מה באמת מציק לי, מה בדיוק עובר עליי. כמו היום, אני זוכר, איך לאחר לידתך הוצאתי אותך מבית החולים, פיניתי לך חדר בבית, איך קמתי עשרות פעמים באמצע הלילה להרגיע אותך, לחמם לך בקבוק לפי החום שאתה אוהב, לכסות אותך בשמיכה, תמיד דאגתי שיהיה לך חם... אתה בטח זוכר, איך נשאתי אותך על כתפיי, איך קניתי לך את הכדור האדום עליו הצבעת בחנות ואחר כך שיחקנו בו יחד בגינה. שמעתי את כל הטענות שהיו לך על המורים, חבשתי לך את הפצעים, מחיתי לך את הדמעות, וכעת התחלפו התפקידים... פתאום אני הוא זה שזקוק לעידוד, לאוזן קשבת, ללטיפה של חיבה... ואתה זה שצריך להסביר לי שוב ושוב, לא תרגיל בחשבון, אלא מה כתבו בהפניה של הרופא, ואלו תרופות אני צריך לקחת בבוקר על קיבה ריקה ואלו בצהריים ובערב... אני יודע, אתה עסוק מאוד, אתה משפץ את הדירה, אתה מחתן את הילדים, אתה דואג לשלום הבית, אתה דואג לפרנסה, להגיע לכולל בזמן, יש לך מבחנים, מוקף בעסקים חובקי עולם, ואתה צריך בנוסף לכל זה - גם לדאוג לאבא זקן שכמוני, אבא שרק עושה בעיות, ומתקשר לבקש עזרה בדיוק בנקודות שהכי הכי לא נח לך... אולי כבר קבלת טלפון מהשכנים שראו שנפלתי ברחוב... אז רציני שתדע, שאני מתאמץ שלא להתלונן הרבה, יש לי הרבה צרכים, ורק את החשובים ביותר אני בורר ומודיע לך עליהם... אולי יפנו אליך מהמרפאה להודיע שאבא שלך זקוק למלווה לבדיקה, טיפול או צילום, באחד מהימים העמוסים שלך, תיזכר באותו חורף שנפלת בבית הספר והמורה הזמין אותי לקחת אותך לבדיקות. בטח שכחת את כאבי השיניים שהיו לך בערב החג, ועלינו על מונית מיד לכיוון טרם... אמנם בלילה האחרון כמעט לא ישנתי, היו לי דפיקות בלב, אבל בבוקר חשבתי שיותר טוב שלא תדע, שלא תדאג, הרי עכשיו הכל כבר עבר, אז למה להטריח אותך ללכת איתי לרופא..."

נכון שרציני לאכול תפוח ולא היה לי בבית, אבל לך יש עוד המון תפקידים על הראש מלבד לרוץ ל'סופר' לקניות. אז מה יקרה אם אני לא אוכל שלושה ימים תפוח. אני בינתיים אוזר איך בהיותך קטן הייתי מוציא מהפה שלי ונותן לך... הברז במטבח דולף כבר שבועיים, כבר שלוש פעמים אמרת לי, כי הכל על המים שמתבזבזים, אבל אתה שכחת, כי יש לך הרבה מסלות לזכור, ואני בסך הכל, לא רציני להיות נודניק... התקשרתי אליך כמה פעמים בחודש האחרון, אולי לא שמת לב, יש לך הרבה שיחות נכנסות...

לפעמים, אני מביט באלבומי התמונות נזכר בימים ההם, כשהייתי צעיר וחזק, בתקופה ההיא, לא חשבתי איך זה להיות זקן, בדיוק כמון היום, חשבתי שאשאר כך לנצח. אבל אתה הקטן גדלת, היום אתה 'כל יכול', אתה זריז, ממולח, חכם ומצליח, ואני נדחקתי הצידה, סובל מעודף זמן שאין לי מה לעשות בו, יושב על הכסא שעות שלמות, מהרהר ומשחזר את העבר, את הימים שהיה לי טוב, את הימים שהייתם לצדי... החיים הם כמו ספר, כתבתי בהם דפים יפים, אבל נזכרתי שהיו גם דפים שאני מעדיף לתלוש. בשנים האחרונות אני שואל את עצמי - האם מישהו עוד זקוק לי? האם יש בי תועלת או שאני מהווה אך ורק מעמסה על כתפך? אנה, חשוב על כך בני... הייתי רוצה בערוב ימי, להרגיש שאיני מקיץ בבוקר לחינם, שאיני בודד, שיש עוד מישהו בעולם שרוצה (או לפחות מסכים) לשמוע את המילים שלי [ובפרט מי שאני הייתי משתוקק לשמוע את המילים הראשונות שלך]... בני יקירי, ביום שאזדקן ולא אהיה יותר מי שאני - אזור נא סבלנות, נסה להבין אותי! כאשר אשפון אוכל על חולצתי ואשכח איך לרכוס את נעליי, זכור את השעות שביליתי ללמד אותך איך עושים את אותם דברים... גם אם יפלטו לי כלפיך מילים שאינם במקום, תבליג, כי רק אני ואתה יודעים כיצד הגבתי בשעות הכעס שלך כשהטחת מילים כלפיי וכפיי אמך... כשנהיה ביחד ובלי כוונה אעשה צרכיי, אל תתבייש, תבין שאיני אשם, כי כבר איני שולט עליהם. תחשוב רק, כמה פעמים בילדותך עזרתי לך ובסבלנות למתנתך עד שתסיים... לא תגער כשלא ארצה להתרחק, אל תנווץ בי אם אסרב לאכול. זכור את הרגעים שרדפתי אחרך לקלח אותך, ואת אלפי התירוצים שהמצאתי על מנת להנעים לך את האכילה... קבל אותי וסלח לי, כי עכשיו הילד זה אני... ממני אבא."

ליוונו הגור - הילה בת אלניר, ליאל בת איריס, שירה בת רימונה. להצלחת - אליה בן איריס, נתיב בן איריס.